

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het beleid voor het beheersen van risico's met financiële gevolgen is vastgelegd in de Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Deze paragraaf biedt de gelegenheid uitvoering te geven aan het vastgestelde beleid en in te gaan op nieuwe ontwikkelingen.

Inzicht in risico's

Drie keer per jaar worden alle financiële risico's geactualiseerd en vindt een beoordeling plaats van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen. In al deze gevallen wordt uw gemeenteraad hiervan door middel van deze paragraaf in kennis gesteld.

Door de kansen op een risico en de financiële gevolgen te ordenen en te rangschikken kunnen deze met elkaar worden vergeleken. Door dit periodiek te herhalen en te wijzen op de mogelijke gevolgen ontstaat de mogelijkheid het bewust omgaan met risico's te vergroten. Om kansen en gevolgen te ordenen en rangschikken en met elkaar te vergelijken worden hier klassen aan gekoppeld. Onderstaand is dit uitgewerkt.

Kans op een risico	Klasse	Percentage
Gemiddeld een keer per jaar	5	90
Gemiddeld een keer per 2 jaar	4	70
Gemiddeld een keer per 3 jaar	3	50
Gemiddeld een keer per 4 jaar	2	30
Gemiddeld een keer per 5 jaar	1	10
Gemiddeld minder dan één keer per 5 jaar	0,5	5

Voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit geldt: hoe groter de kans, hoe meer gereserveerd wordt. Het bedrag dat hoort bij het geïdentificeerde, geanalyseerde en beoordeelde risico wordt hierbij vermenigvuldigd met het percentage van de aangegeven kans.

Financieel gevolg (x)	Klasse
$x > € 480.000$	5
$€ 240.000 < x < € 480.000$	4
$€ 120.000 < x < € 240.000$	3
$€ 60.000 < x < € 120.000$	2
$x < € 60.000$	1

Risicokaart

Onderstaand het resultaat van alle kansen en financiële gevolgen van de geïdentificeerde en gekwantificeerde risico's in beeld gebracht. Op basis van de risicokaart wordt een beeld verschaft op de risicospreiding van de gemeente Reimerswaal. Hierbij wordt nog geen onderscheid gemaakt in incidentele en structurele risico's en de toekenning van de factor 2½ aan de structurele risico's. Ook het in de Nota Weerstandsvermogen vastgestelde waarschijnlijkheidspercentage van 80% is op deze kaart nog niet van toepassing. Door de weging achterwege te laten wordt een beter beeld verschaft van de risicospreiding.

Hoe groter de kans op een risico en hoe hoger het financieel gevolg des te voornamer is het om voldoende aandacht te schenken aan het corresponderende risico.

Bedrag	1	2	3	4	5
$X > € 480.000$	1				1
$€ 240.000 < x < € 480.000$					1
$€ 120.000 < x < € 240.000$			2		
$€ 60.000 < x < € 120.000$	2	2		1	2
$x < € 60.000$	10	3	7	4	5
	1	2	3	4	5

Kans

Benodigde weerstandscapaciteit

In totaal zijn 41 risico's geïdentificeerd en gekwantificeerd. Hiervoor dient rekening te worden gehouden met een benodigde weerstandscapaciteit van € 2,5 miljoen. In de onderstaande tabel is de risico top 10 van de gemeente Reimerswaal, gerangschikt naar financiële impact, weergegeven. Het percentage geeft het aandeel van het risico in de benodigde weerstandscapaciteit weer. Het aandeel van deze 10 risico's bedraagt 85%.

Risico top 10	Portefeuillehouder	Soort	Invloed
<p>1. Jeugdzorg</p> <p>De jeugdwet is per 1 januari 2015 in werking getreden. De afgelopen 2 jaar heeft de focus gelegen op de transitie en het uitvoeren van de wettelijke taak. 2017 en verder ligt de focus op transformatie. De financiële afwikkeling 2016 is inmiddels bekend en laat zien dat er sprake is van een geringe overschrijding van de totale kosten Jeugdhulp. Risico op overschrijding is gezien de kosten van de zorgtrajecten afgezet tegen het (geringe) budget de komende paar jaren behoorlijk te noemen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden voor vermindering of vermijding van het risico: Doordat de gemeente de regie heeft over de gehele keten van jeugdzorg en daarmee ook over de toegang, streven we naar een beperking van de inzet van specialistische (meestal duurder) zorg. Dit doen we door te investeren in een kwalitatief goed loket (gebiedsteam) waar enkelvoudige vragen over opvoeden en opgroeien worden beantwoord en waar problemen snel worden opgepakt en zo nodig worden doorverwezen. Daarnaast wordt geïnvesteerd in welzijn en preventie-activiteiten om de netwerken in - en samenhang tussen de dorpen te versterken. 	J.J.L. de Kunder	Structureel	35%
<p>2. Wet werk en bijstand (WWB)</p> <p>Er is een - voorzichtig - economisch herstel zichtbaar. Daarnaast ontdekken we inmiddels wel effect op de instroom door het feit dat inwoners de maximale WW periode hebben bereikt en nu aangewezen zijn op bijstand (WWB). Ook zijn en worden forse aantallen toegelaten vluchtelingen gehuisvest danwel herenigd met hun gezin of familie. Dit alles resulteert in een toename van het uitkeringsbestand WWB terwijl de uitstroom WWB toch wat achterblijft bij de economische verwachting.</p> <p>Hiernaast dient rekening te worden gehouden met een korting op het budget WWB/inkomensdeel.</p> <p>Dit betekent voor de gemeente een financieel risico</p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden voor vermindering of vermijding van het risico: Niet te verminderen, onder meer afhankelijk van de economie en macro factoren, het aantal te huisvesten statushouders etc. Hoe groot het financiële risico zal zijn hangt af van de mate waarin – enerzijds – het bestand toeneemt en – anderzijds – de mate waarin de centrale overheid kort op het gemeentelijke budget. Voor de organisatie ligt hierin een taakstelling; ingezet wordt op het terugdringen van het bestand. Alleen zo kan het financiële risico worden beperkt. 	J.J.L. de Kunder	Structureel	18%
<p>3. Ondersteuning en begeleiding Wmo</p> <p>Door ontwikkelingen van het aantal aanvragen en daaruit voortvloeiende toekenningen en daarnaast de kostenontwikkeling binnen het sociaal domein ontstaat een risico op de hoogte van de beschikbare budgettaire middelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden voor vermindering of vermijden van het risico: Door middel van onder meer keukentafel gesprekken goed in beeld brengen wat nu werkelijk nodig is en het 'voorveld' binnen het sociaal domein goed ontwikkelen. Met name de GGZ sector is relatief nieuw voor gemeenten. Hier ligt een risico met name door de forse korting op het budget vanuit de rijksoverheid en de veelal dure (zorg)trajecten.. 	J.J.L. de Kunder	Structureel	8%

Risico top 10	Portefeuillehouder	Soort	Invloed
<p>4. Vennootschapsbelastingplicht (vpb-plicht) Met de komst van de vennootschapsbelastingplicht wordt – onder druk van de Europese Commissie – beoogd om een gelijk speelveld tussen vpb-plichtige particuliere ondernemingen en overheidsbedrijven die niet aan vpb zijn onderworpen, te creëren. Hierdoor ontstaat mogelijk een belastingplicht waarmee in de begroting vooralsnog geen rekening is gehouden.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden voor vermindering of vermijding van het risico: Aan de vpb kan niet worden ontkomen. Aangetoond moet worden welke activiteiten wel of niet onder de vpb vallen of kunnen worden uitgesloten. De activiteiten die onder de vpb vallen en die gekoppeld kunnen worden aan een reserve (bouwgrondexploitatie, jacht- en vissershaven) kunnen het budgettaire beslag voor de organisatie mogelijk dempen. Daarmee is hier op voorhand rekening gehouden. 	J.J.L. de Kunder	Structureel	7%
<p>5. Veiligheidsregio Zeeland (VRZ) Door allerlei exogene factoren (o.a. stijgende loonkosten) en vervangingsinvesteringen zullen de kosten voor de veiligheidsregio naar verwachting in de komende jaren weer fors toenemen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden voor vermindering of vermijding van het risico: Actief anticiperen op ontwikkelingen. 	J.S. van Egmond	Structureel	4%
<p>6. Huishoudelijke hulp Het budgettaire risico wordt bepaald door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een toename van aanvragen, • de kostenontwikkelingen, • de mogelijke decentralisaties en voorstellen zoals geformuleerd in het regeerakkoord, • en de daarmee verband houdende bezuinigingen door de centrale overheid. <p>Steeds meer taken op het terrein van de AWBZ – zonder volledige financiële compensatie – komen bij de gemeenten te liggen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden voor vermindering of vermijding van het risico: De mogelijkheden om het risico te verminderen of vermijden zijn beperkt omdat de vraag voor een groot deel de uitgaven bepaalt. Wel is er constante aandacht voor de uitgaven ontwikkeling, met name door de invoering van de kanteling en de keukentafelgesprekken. In regionaal verband is het beleid erop gericht de huishoudelijke hulp budgettair neutraal uit te voeren. 	J.J.L. de Kunder	Incidenteel	3%
<p>7. Aansprakelijkheid vermogensschade Personen- en zaakschade (kort gezegd materiële schade aan persoon of goed) bestaat naast vermogensschade (alle andere vormen van schade naast personen- en zaakschade). Doordat claimcultuur - o.a. door toenemen juridisering - toeneemt, kan het risico op vermogensschade toenemen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden voor vermindering of vermijding van het risico: Toepassen van juridische kwaliteitszorg en risico- en contractbeheer. 	J.S. van Egmond	Structureel	3%
<p>8. Pensioen- en wachtgeldvoorziening wethouders Wanneer een wethouder stopt met de functie kan dat leiden tot een verplichting voor de gemeente tot uitbetaling van wachtgelden. De gemeente dient een voorziening te treffen die deze uitbetalingen van wachtgelden mogelijk maakt. Daarnaast dient de gemeente rekening te houden met uitkering aan overlijdensuitkeringen aan nabestaanden van (ex) bestuurders. Tenslotte moet de gemeente rekening houden met de mogelijkheid van verplichte overdracht van pensioenen aan bestuurders die daartoe een verzoek doen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden voor vermindering of vermijding van het risico: Nemen van verdergaande maatregelen om de voorziening op toekomstig niveau te houden. 	J.S. van Egmond	Structureel	2%
<p>9. Disfunctioneren Het disfunctioneren van personeelsleden kan tot hogere personeelskosten voor de gemeente leiden.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden voor vermindering of vermijding van het risico: Optimaliseren HRM beleid. 	J.S. van Egmond	Incidenteel	2%

Risico top 10	Portefeuillehouder	Soort	Invloed
<p>10. Automatisering</p> <p>Door uitval of verloren gaan van computeromgeving en data(verbindingen) kan de organisatie vertraging oplopen. Het risico bestaat voornamelijk uit loonkosten tijdens improductiviteit.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden voor vermindering of vermijding van het risico: Afspraken aanscherpen, met name in relatie tot de GR Samenwerking De Bevelanden, afdeling ICT. 	J.S. van Egmond	Structureel	2%

Beschikbare weerstandscapaciteit

De berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit kent de onderstaande uitkomst.

Omschrijving	Bedrag	Toelichting
Vrij aanwendbaar deel algemene reserve (juli 2016)	4.166	Berekende stand algemene reserve per eind 2017 (excl. gelabelde bedragen) min de vastgelegde absolute minimumstand van € 2 miljoen.
Onvoorzien incidenteel en structureel	71	2017: stand na besluitraad juli 2017
Onbenutte belastingcapaciteit	120	2018 raming primaire begroting
	-	Verschil tussen volledige en geraamde kostendekkendheid van reiniging en riolering 2018.
		Dit leidt niet daadwerkelijk tot een verhoging van de weerstandscapaciteit, omdat voor zowel de reiniging als de riolering wordt gewerkt met een egalisatievoorziening.
Beschikbare weerstandscapaciteit	4.357	

Bedragen x € 1.000. Door afrondingsverschillen sluiten bedragen mogelijk niet exact aan.

Weerstandvermogen

Wanneer de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit tegen elkaar worden afgezet, ontstaat het onderstaande beeld.

Omschrijving	Bedrag
Beschikbare weerstandscapaciteit	4.357
Benodigde weerstandscapaciteit	2.541
Uitkomst (+ = voldoende beschikbaar)	1.816
indicator: (beschikbare / door benodigde capaciteit)	
• Programmabegroting 2018-2021 (juli 2017)	1,7
• Jaarstukken 2016 (maart 2017)	1,8
• Bestuursrapportage 2016 (september 2016)	1,6

De ratio geeft aan dat volgens de gehanteerde systematiek de risico's 1,7 keer kunnen worden opgevangen.

N.B. Deze begroting is een momentopname. Nieuwe omstandigheden kunnen de uitkomst beïnvloeden waardoor het weerstandvermogen een andere waardering kan krijgen.

Kengetallen financiële positie

Om de financiële positie in beeld te brengen wordt jaarlijks een overzicht van de exploitatie in baten en lasten (de begroting en jaarrekening) en een balans opgesteld. Voor een goed oordeel over de financiële positie zijn aanvullende kengetallen nodig, zodat bijvoorbeeld een beeld kan worden geschetst in welke mate de schuldpositie kan worden gedragen. Dat de schuldpositie risico's met zich meebrengt zal duidelijk zijn.

Netto schuld

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van een gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Omschrijving	Realisatie	Raming	Begroting
	2016	2017	2018
A Vaste schulden (conform art. 46 BBV)	29.716	27.315	25.005
B Netto vlottende schuld (conform art. 48 BBV)	2.545	2.500	2.838
C Overlopende passiva (conform art. 49 BBV)	2.302	2.500	2.500
D Financiële activa (conform art. 36, lid b, c, d, e, f)			
E Uitzettingen < 1 jaar (conform art. 39 BBV)	-6.660	-5.000	-3.982
F Liquide middelen (conform art. 40 BBV)	-26	-396	-20
G Overlopende activa (conform art. 40a BBV)	-748	-1.000	-1.000
H Netto schuld	27.128	25.919	25.341
I Totale baten (excl. mutaties reserves) (conform art. 17, lid c BBV)	51.202	47.586	47.586
Netto schuldquote (H/I)x100%	53%	54%	53%

Bedragen x € 1.000. Door afrondingsverschillen sluiten bedragen mogelijk niet exact aan.

Normering toezichthouder	Risiconorm toezichthouder		
	Minst	Gemiddeld	Meest
Uitkomst netto schuldquote	< 90%	90-130%	> 130%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van zogenaamd doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op deze manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De wijze waar op de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte geldleningen worden opgenomen.

Omschrijving	Realisatie	Raming	Begroting
	2016	2017	2018
A Vaste schulden (conform art. 46 BBV)	29.716	27.315	25.005
B Netto vlottende schuld (conform art. 48 BBV)	2.545	2.500	2.838
C Overlopende passiva (conform art. 49 BBV)	2.302	2.500	2.500
D Financiële activa (conform art. 36, lid b, c, d, e, f)	-2.860	-1.414	-2.720
E Uitzettingen < 1 jaar (conform art. 39 BBV)	-6.660	-5.000	-3.982
F Liquide middelen (conform art. 40 BBV)	-26	-396	-20
G Overlopende activa (conform art. 40a BBV)	-748	-1.000	-1.000
H Netto schuld	24.267	24.505	22.621
I Totale baten (excl. mutaties reserves) (conform art. 17, lid c BBV)	51.202	47.586	47.586
Netto schuldquote (H/I)x100%	47%	51%	48%

Bedragen x € 1.000. Door afrondingsverschillen sluiten bedragen mogelijk niet exact aan.

Normering toezichthouder	Risiconorm toezichthouder		
	Minst	Gemiddeld	Meest
Uitkomst netto schuldquote	< 90%	90-130%	> 130%

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van de gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten (resultaat jaarrekening).

Omschrijving	Realisatie	Raming	Begroting
	2016	2017	2018
A Eigen vermogen (conform art. 42 BBV)	31.374	27.501	29.687
B Balanstotaal	73.124	66.908	67.295
Solvabiliteitsratio (A/B)x100%	43%	41%	44%

Bedragen x € 1.000. Door afrondingsverschillen sluiten bedragen mogelijk niet exact aan.

Normering toezichthouder	Risiconorm toezichthouder		
	Minst	Gemiddeld	Meest
Uitkomst solvabiliteitsratio	> 50%	20-50%	< 20%

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van gemeenten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Het kengetal van de grondexploitatie geeft aan wat de verhouding is van de gronden in vergelijking met de baten van de begroting.

Omschrijving	Realisatie	Raming	Begroting
	2016	2017	2018
A Niet in exploitatie genomen bouwgronden (conform art. 38, lid a, punt 1 BBV)	7	843	843
B Bouwgronden in exploitatie (conform art. 38, lid b BBV)	2.555	1.274	1.731
Totaal	2.562	2.117	2.574
C Totale baten (excl. mutaties reserves) (conform art. 17, lid c BBV)	51.202	47.586	47.586
Grondexploitatie: (A+B)/Cx100%	5,00%	4,45%	5,41%

Bedragen x € 1.000. Door afrondingsverschillen sluiten bedragen mogelijk niet exact aan.

Normering toezichthouder	Risiconorm toezichthouder		
	Minst	Gemiddeld	Meest
Uitkomst kengetal grondexploitatie	< 20%	20-35%	> 35%

Toelichting

De bedragen van de bouwgronden 2017 zijn gebaseerd op de vastgestelde MPG 2017.

Structurele exploitatieruimte

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

De overzichten van de geraamde incidentele baten en lasten en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves maken onderdeel uit van het hoofdstuk Overzicht van baten en lasten in de begroting. Deze gegevens worden ook opgenomen in de Jaarstukken. Op basis hiervan kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend.

Omschrijving	Realisatie	Raming	Begroting
	2016	2017	2018
A Totale structurele lasten	46.849	45.892	45.892
B Totale structurele baten	49.867	47.528	47.528
C Totale structurele toevoegingen aan de reserves	1.597	3.175	3.175
D Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	1.507	2.151	2.151
E Totale baten (excl. mutaties reserves) (conform art. 17, lid c BBV)	51.202	47.586	47.586
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	6%	1%	1%

Bedragen x € 1.000. Door afrondingsverschillen sluiten bedragen mogelijk niet exact aan.

Normering toezichthouder	Risiconorm toezichthouder		
	Minst	Gemiddeld	Meest
Uitkomst structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. De totale woonlasten bestaan uit de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in de betreffende gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden te vergelijken met een landelijk gemiddelde.

Omschrijving	Realisatie	Raming	Begroting
	2016	2017	2018
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	202	201	203
B Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	221	230	228
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	342	345	347
D Eventuele heffingskorting	-	-	-
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	765	776	778
F Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in t-1	723	723	723
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar er voor: (E/F)x100%	106%	107%	108%

Bedragen x € 1.000. Door afrondingsverschillen sluiten bedragen mogelijk niet exact aan.

Normering toezichthouder	Risiconorm toezichthouder		
	Minst	Gemiddeld	Meest
Uitkomst belastingcapaciteit	< 95%	90-105%	> 105%

Toelichting

- A Bij het berekenen van de OZB 2017 is een gemiddelde WOZ-waarde van € 185.913 gehanteerd. De WOZ-waarden voor het heffen van de OZB in 2018 worden eind 2017 bekend. Hiertoe is de OZB voor 2018 t.o.v. 2017 alleen verhoogd met de vastgestelde trendmatige verhoging van de lokale heffingen van 0,7%. Na het bekend worden van de gemiddelde wijziging van de WOZ-waarden wordt de WOZ-waarde bijgesteld en wordt tevens het daaraan gekoppelde percentage (incl. indexering) voor de onroerende zaakbelastingen aangepast.
- F De landelijk gemiddelde woonlasten zijn overgenomen uit de Meicirculaire 2017. De gemiddelde woonlasten worden hierbij steeds vergeleken met het jaar vóórafgaand uit het jaartal dat bovenaan de tabel staat.

Uit de bovenstaande tabel kan worden afgelezen dat de woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in de gemeente Reimerswaal hoger zijn dan het landelijk gemiddelde.